

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA DIDAKTIK O'YINLAR

Maxmudova D.A.

QDPI BTM kafedrası o'qituvchisi

Ta'lim jarayoni – kishilik jamiyatining barcha erishgan yutuqlari, yangiliklari va kelgusi taraqqiyotining asosiy omili hisoblangan. Shu bois, ta'lim jarayoni imkoniyatining kengligi va o'ta xushyorlik bilan amalga oshirilishi isbot talab qilinmaydigan haqiqatdir. Aynan, ta'limga oid shart – sharoitlarni mukammalroq shakllantirish uchun bir qator izlanishlar muhimligi yaqqol namoyon bo'lmoqda. Ta'lim va tarbiya uzviyligi shaxs ma'naviyatiga yaratuvchilik faoliyatini baxsh etadi, kelajak avlodning barcha yaxshi imkoniyatlari unda namoyon bo'ladi, kasb-kori, mahorati, uzluksiz takomillashadi, katta avlodlarning dono tajribasi anglab olinadi va yosh avlodga meros sifatida shakllanadi, takomillashadi.

Maktab-dunyo imoratlarining eng mustahkamidir. Zero, bu imorat mustahkamligi uning poydevori hamda poydevor ustiga qo'yilajak tamal toshiga bevosita bog'liq. Muqaddas tamal toshi mustahkam bo'lishi boshlang'ich sinflarda beriladigan ta'lim va tarbiya negizida shakllanib, sayqallanib boradi. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilarining savodxonligi, nutq boyligi va tafakkurini shakllantiruvchi ona tili darslari mukammalligi, bolaga borilayotgan ta'lim Davlat ta'lim standarti talabalari bilan uyg'unligi, o'quvchi iqtidori va intellektini rivojlantirish bugunning dolzarb masalasidir. O'quvchi ma'naviy dunyosi, tafakkuri, nutq boyligi shakllanishida boshlang'ich sinflar ona tili darslarining to'g'ri tashkil etilishi, mazmunan keng qamrovli bo'lishi muvaffaqiyat garovidir. Shu boisdan, boshlang'ich sinflarda beriladigan bilimlar har jihatdan chuqur tahlil etilishi, o'quvchini qiziqтира olishi va albatta har bir dars o'yin elementlarini o'z ichiga olgan xolda bolaga ma'naviy-estetik ozuqa bera olishi shartdir. Ona tilini o'rganish orqali o'quvchilarning zehni, tafakkuri, madaniyati og'zaki va yozma nutq ko'nikma, malakalari rivojlanadi.

Shaxsdagi intellektual zakovat yaxshi tashkil etilgan talim-tarbiya jarayonidagina uyg'onishi, taraqqiy etishi va albatta shaxs kamolotini belgilashi mumkin. Mamlakatimiz ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan uzviylik va uzluksizlik tamoyili o'quvchilar aqliy qobiliyatini to'xtovsiz rivojlanishini taqozo etadi. O'quvchining kamoloti so'zsiz o'qituvchining pedagog mahoratiga bog'liqdir. Bugungi kun o'qituvchisi darslik bilan chegaralanib qolmasdan, har bir dars uchun yangi usullarni kashf etishi, o'z o'quvchisi kelajagi uchun jon kuydirishi, uning ertasini xis eta olishi muhimdir.

Fan va texnika shiddat bilan takomillashib borgani sayin bolaning qirq besh daqiqali dars jarayonidagi faoliyatini ta'minlash birmuncha murakkab tus olmoqda. Shu bois o'quvchilarga turli ko'rgazmalar va didaktik o'yinlar orqali ta'lim berish ularning nutqi o'sishini, tafakkur doirasi kengayishini ta'minlaydi. Dars qiziqarli o'tishi, mavzularni o'quvchi tushunishi va tasnif eta olishi bir muncha oson kechadi, o'qituvchi ma'lum yutuqlarga erishadi. O'quvchining mavzuni tushunishi osonlashadi, bevosita didaktik o'yin orqali yangi mavzuni tez va oson o'zlashtiradi, zerikishining oldi olinadi, fikriy izchillikka erishadi.

Bolalar o'yinlar, o'qish va mehnat faoliyatlarida rivojlanib, sayqal topib boradi. Fikr-inson oldida juda sodda bo'lsada, biror muammo sababli paydo bo'ladi. Zamonaviy pedagogik texnologiyaning asosiy talablaridan biri har bir dars jarayonida turli mazmunli, dars mohiyatini ochib beruvchi o'quvchilarni zerikarli tinglovchidan faol ishtirokchiga aylantira oladigan o'yinlar orqali ularning mustaqil fikrlash qobiliyati va qiziqishlarini shakllantira borishni maqsad qilib qo'yadi.

Bola o'ynab rivojlanadi, undagi shartli reflekslar birinchi va ikkinchi signallar tizimi doimiy ravishda organizm atrof-muhit bilan o'zaro faoliyati va tarbiyaning hal qiluvchi ta'siri paytida

tashkil etilgan pedagogik jarayon sifatida shakllanadi. Shaxsning shakllanishi va rivojlanish jarayoni insonning ijtimoiy tajribasini o'zlashtirish jarayoni hamdir.

Tarbiya oldindan ma'lum maqsadga yo'naltirilgan bo'lib, bolaning ulg'ayishida muhim ahamiyat kasb etadi. Jamiyatdagi tajribani o'zlashtirishda hal qiluvchi xolat bolaning faolligi, tashqi muhit bilan o'zaro munosabat doirasiga bog'liq. Shuning uchun o'yin impravizatsion (tayyorgarliksiz) holatida fikrni erkin namoyon qilishdir. Bizga ma'lumki, bolalar hayoti turli-tuman faoliyatlar bilan to'la va bu faoliyatning asosiy turini o'yinlar tashkil qiladi. Tevarak atrofdagi voqelikdan-da qiziqroq voqelik ham o'yindir, chunki u aynan bola uchun tushunarli-ki, unda bolaning o'zi yaratgan voqelik jonlangan.

Bolalarning o'yin faoliyati ilk maktabgacha yoshdanoq paydo bo'lib, o'z taraqqiyotida oddiy taqlid qilishdan murakkab rol o'yinga qadar bo'lgan yo'lni bosib o'tadi; bu o'yin dastlab kishilarning predmetlar bilan bog'liq faoliyatini, ijtimoiy xulq-atvor normalari va qoidalarini aks ettiradi.

Didaktik o'yin-tarbiyalashning, muvaffaqiyatli ta'lim jarayonini amalga oshirishning bosh omilidir. Shu bois, ta'lim-tarbiya muassasalarida asosiy muammolarni ishlab chiqishda o'yin tarbiyaviy hamda ta'limiy imkoniyatga ega muhim vosita sifatida qaraladi. Didaktik o'yin har bir bola faoliyati kabi o'z qonuniyatlari doirasida rivojlanib boradi va bu o'yin o'sib kelayotgan yosh organizm uchun zaruriy ehtiyoj sifatida namoyon bo'lib, unda bolaning tashkilotchilik ko'nikmalari tarbiyalanadi, erkin fikrlash, mustaqillik, odillik, do'stlik hislatlari yuzaga keladi.

Eng asosiysi, o'qituvchi ma'lum yutuqlarga erishadi. O'quvchining mavzuni idrok etishi osonlashadi va zerikishining oldi olinadi va albatta, fikriy izchillik bolalar o'yinlari, o'qish va mehnatlarida rivojlanib, sayqal topib boradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Saidahmedov N. Pedagogik mahorat va pedagogic texnologiya. Toshkent. 2003yil.
2. E. Abdurahmonova. O'yin vositasida o'quvchilar bilimini mustahkamlash. Toshkent. "O'qituvchi" 1985yil.
3. O'. Yo'ldoshev. Pedagogika sxema va jadvallarda. Toshkent, 2011yil.
4. Rakhmankulova, N. K. (2022). METHODS OF TEACHING MATHEMATICS IN EDUCATION. In ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ: АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ТЕОРИИ И ПРАКТИКИ (pp. 15-17).
5. Рахмонкулова, Н. К. Важность решения математических задач в начальных классах. *Международный журнал инновационных исследований в области науки, техники и технологий*.